

Események, rendezvények

Megalakult a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet

FANCSIK Tamás Igazgató Úr hivatalos tájékoztatása alapján értesítjük Önöket, hogy a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet (ELGI) és a Magyar Állami Földtani Intézet (MÁFI) április elsejével egységes szervezetként, Magyar Földtani és Geofizikai Intézet (MFGI) néven kezdte meg működését. Az így létrejövő intézmény jogállását tekintve központi költségvetési szerv, alaptevékenységére nézve kutatóintézet.

BREZSNYÁNSZKY Károly, a Magyar Állami Földtani Intézet volt igazgatójának beszéde*

143 év — A Magyar Állami Földtani Intézetről
(1869–2012)

143 év. 143 év, csaknem másfél évszázad. Ez alatt a másfél évszázad alatt megmaradt magyar, megmaradt az államiságot kifejező királyi, vagy állami intézmény. Megmaradt, mint a hazai földtan fellegvára, megmaradt kutatóintézeti státusza.

Mindez nem érdem nélkül történt.

— Szolgált a köz javát. Folyamatosan bővítette ismereteinket, a köz ismereteit a hazai földről, az ország geológiai felépítéséről. A felszíni viszonyokról éppúgy, mint a mélybeliekről.

— Ásványi nyersanyagokat, szenet, bauxitot, érceket, földgázt és kőolajat, építőipari anyagokat kínált hasznosításra az iparnak, a bányászatnak.

— Ivóvíz és termásvíz készleteket tárt fel.

— Útmutatást adott az agrártermeléshez éppúgy, mint a környezeti kockázatok elkerüléséhez, csökkentéséhez.

Mindehhez sajátos módszereket alkalmazott.

— Első helyen a földtani térképezést. A mikrovilágtól az országos, vagy az országhatáron is túlnyúló földtani adatok térbe és időbe rendezett, meg-meg újuló, egymásra épülő, a valós világot mind pontosabban leképező módszerét.

— A mélység megismeréséhez elengedhetetlen fúrásos kutatást, vagy a geofizikai műszerek kínálta paraméterek földtani értelmezését.

— A felszín alatti térben mozgó vizek összetételének, mennyiségi és dinamikai viszonyainak megfigyelését, a folyamatok értelmezését.

— A földtörténet egykori élő tanúinak, az ősmaradványoknak a vizsgálatát, az egykori élőhely földrajzi, földtani környezetének, az akkori klimatikus viszonyoknak a rekonstrukcióját.

— Az anyag, a kőzet, a fluidumok belső szerkezetéig hatoló, azok kémiai összetételét feltáró vizsgálatokat.

— Az információ virtuális térbe rendezését, az összefüggések, a kölcsönhatások, a tényleges és várható folyamatok modellezését.

Mindezek mögött ott van az ember.

— A szakember, aki hozzáértően és lelkiismeretesen, tudományos elkötelezettséggel végzi megfigyeléseit, kezeli, értelmezi az

adatokat, levonja a következtetéseket, és tudományos vagy felhasználói szinten közzéteszi eredményeit.

— A szakember, akinek tudása szinte egyedinek számít, mert oly kevesen művelik ezt a tevékenységet itthon és külföldön egyaránt. Tudása egyedinek és nélkülözhetetlennek számít azért, mert kutatása a hazai föld megismerésére irányul, megbecsülése nemzeti érdekünk kell, hogy legyen.

— Ott van a szakember, aki irányítja, összefogja az Intézet tevékenységét, kapcsolatokat épít, egyeztet, és ha kell, megvívja a mindenkorri hatalommal, a felettes szervekkel a finanszírozás, a fennmaradás, a működés érdekében szükséges harcait.

Mindezek mögött ott van a hely.

— Ott van a SEMSEY Andortól ajándékba kapott, LECHNER Ödön tervezte épület.

— Az épület, melynek szépsége, egyedi jellege, architektúrájának harmóniája közvetve, közvetlenül megjelenik munkáinkban. A hely szelleme, a genius loci számunkra kézzelfogható valóság, amit az a tudat erősít, hogy ez az épület nekünk, az Intézet munkatársainak épült már több mint száz évvel ezelőtt, megbecsülve és értékelve azt a tevékenységet, amit az ország, amit mindannyiunk boldogulásához nyújt kutatómunkánk.

143 év. 143 év, csaknem másfél évszázad.

Szerteágazó, de egységbe tartozó tevékenység, megszámlálhatatlan eredmény.

— Különböző méretarányú, tematikájú, az ország, az egykori ország területét vagy annak parányi szegletét lefedő térképek sokasága.

— Könyvtárat megtöltő mennyiségű, tudományos értékű könyv, folyóirat, kiadvány.

— Nélkülözhetetlen forrásmunkának tekintendő kéziratos jelentések sokasága, amire országos adatbázis lehetett építeni.

— A tevékenység kézzel fogható, újra vizsgálható tengernyi dokumentuma, a kőzet-, ásvány- és őslénytani minták.

Igazgatók, fénylő csillagok az intézet történetében.

— HANTKEN Miksa az alapító.

— SEMSEY Andor tiszteletbeli igazgató, a legfőbb mecénás.

— BÖCKH János az intézményesítő, a székházépítő.

— LÓCZY Lajos, aki a saját hírnevét adta az Intézetnek.

— NÓPCSA Ferenc az újíto, a világhírű paleontológus.

— BÖCKH Hugó a gyakorlati kutatások előmozdítója.

— KRETZOI Miklós egy világgraszáló lelet feldolgozója.

— FÜLÖP József a 100 éves Intézet megújítója.

— HÁMOR Géza a tevékenység konzolidálója.

— GAÁL Gábor, aki nemzetközi térbe helyezte az Intézetet.

143 év. 143 év, csaknem másfél évszázad.

2012. április 1-én új időszámítás kezdődött. Megváltozott az Intézet neve, elveszett eddigi identitása, megszűnt létének jogfolytonossága. A Magyar Állami Földtani Intézet és a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet egyesüléséből létrejött a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet.

BREZSNYÁNSZKY Károly
MÁFI igazgató 1996–2006

* Elhangzott 2012. április 2-án az ELGI és MÁFI összehívása alkalmából.

A Kormány 320/2011. (XII. 27.) Korm. rendelete
a Magyar Bányászati és Földtani Hivatallal összefüggő egyes
kormányrendeletek módosításáról

„6. § (1) A Magyar Földtani és Geofizikai Intézet (a továbbiakban: MFGI) a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet névváltozásával létrejövő központi költségvetési szerv, alaptevékenysége alapján kutatóintézet, amely a beolvadó Magyar Állami Földtani Intézet általános jogutódja.

(4) Az állami földtani feladatok, valamint a Hivatal (Magyar Bányászati és Földtani Hivatal) jogszabályokban megállapított bányászati és földtani feladatai ellátásában az MFGI közreműködik. Az MFGI ellátja az e rendeletben megállapított és alapító okiratában rögzített állami földtani és geofizikai kutatással, valamint klímapolitikával összefüggő feladatokat.

(5) Az MFGI állami földtani és geofizikai kutatási, valamint klímapolitikával összefüggő feladatai a következők:

a) a földtani erőforrásokkal történő gazdálkodás és azok hasznosítását megalapozó tevékenység végzése:

aa) az ásványi nyersanyagok, valamint a geotermikus energia kutatásához, kitermeléséhez és hasznosításához kapcsolódó feladatok,

ab) koncessziós eljárásokhoz kapcsolódó feladatok,

ac) ásványvagyon gazdálkodással és geotermikus energia-vagyon-gazdálkodással kapcsolatos feladatok;

b) földtani közeg igénybeviteléhez kapcsolódó kutatások:

ba) az ipari eredetű szén-dioxid földalatti elhelyezésével kapcsolatos kutatási feladatok,

bb) földalatti gáztárolással összefüggő kutatási feladatok,

bc) a földtani közeg egyéb célú igénybevitelével kapcsolatos feladatok;

c) földtani környezet megismeréséhez kapcsolódó feladatok:

ca) az ország földtani felépítésének megismerésére és az ismeretség növelésére irányuló kutatások végzése,

cb) az ország földi erőterének folyamatos mérése,

cc) a geodéziai gravimetriai és mágneses alaphálózat, valamint a kezelésében lévő, a felszín alatti vizek vizsgálatának egyes szabályairól szóló külön jogszabályban meghatározott felszín alatti vízszint megfigyelő hálózat üzemeltetése,

cd) települési, ipari, bányászati és radioaktív hulladékok elhelyezéséhez szükséges földtani védelem követelményeinek meghatározása, telephelytípusok definiálása,

ce) országos, regionális és eseti környezetföldtani, vízföldtani és építésföldtani, mérnökgeológiai vizsgálatok, valamint közreműködés a földtudományi természetvédelmi értékkataszter gondozásában,

cf) az ország rendszeres földtani és alkalmazott földtani térképezése, a térképek és azok szöveges magyarázatának készítése, közreadása;

d) földtani veszélyek megelőzése:

da) a földtani veszélyforrások országos nyilvántartásának fejlesztése, karbantartása, kiegészítése, a nyilvántartott területek helyszíni reambulációja,

db) bezárt bányászathulladék-kezelő létesítmények felmérése, környezeti kockázati besorolása, javaslat az esetlegesen szükséges kármentesítési munkákra,

dc) a bányászati hulladék minősítésének és képződött mennyiségének hiteles ellenőrzése akkreditált laboratóriumi és terepi mérések alkalmazásával,

dd) a földalatti bányászattal és hatásaival érintett területek felmérése, nyilvántartása, kockázati besorolása és a szükséges intézkedések megtételéhez a szakmai javaslatok elkészítése,

de) az országos és regionális, valamint helyi területrendezési tervek földtani veszélyforrás övezeteinek kijelölésében, és az adatok közzétételében való közreműködés,

df) földrengés-veszélyeztetettségi terület-besorolások aktualizálása és települési szintű kataszterének szolgáltatása;

e) földtani információ kezelése, szolgáltatása:

ea) földtani, geofizikai adatok és információk gyűjtése, közreműködés a Magyar Állami Földtani, Geofizikai és Bányászati Adattár, valamint a Földtani és Bányászati Információs Rendszer kiépítésében, fejlesztésében és működtetésében,

eb) az ország földtani, geofizikai tér-adat infrastruktúrájának építése és fejlesztése, adatszolgáltatás,

ec) közhasznú információs szolgáltatás,

ed) szakmúzeum, szakkönyvtár, obszervatóriumok, mérőhálózatok, laboratóriumok fenntartása;

f) kapcsolattartás a hazai és nemzetközi földtani és geofizikai szervezetekkel;

g) az Európai Unió jogából és más nemzetközi együttműködésből következő, a földi erőterekkel, a földtani közeggel, valamint a felszín alatti vízzel kapcsolatos jogszabályok átvételéhez, ezek végrehajtásához kapcsolódó kutatási feladatok végzése, azokban történő közreműködés;

h) a miniszter hatáskörébe tartozó feladatok végrehajtásához szükséges bányászati ellenőrző geodéziai mérési és térképi ábrázolási feladatok elvégzése és geodéziai nyilvántartások vezetése;

i) bányászati és földtani közeg hasznosító létesítmények engedélyezésével kapcsolatos eljárásokban közreműködés, műszaki biztonsági kérdésekben szakvélemény készítés;

j) a klímaváltozással, az azt kiváltó folyamatokkal és hatásokkal kapcsolatos hazai kutatásokkal, az üvegházhatású gázok hazai kibocsátásainak csökkentésével és a klímaváltozás hazai hatásaihoz való alkalmazkodással kapcsolatos feladatok ellátása, az MFGI szervezeti egységeként működő Nemzeti Alkalmazkodási Központ keretében részvétel a klímapolitikát szolgáló elemzések, térinformatikai vizsgálatok, stratégiák elkészítésében.”

Magyar Közlöny, 2011. évi 160. szám

***

A Magyarhoni Földtani Társulat 160. (tisztújító) közgyűlésén megválasztott tisztségviselő

Elnök: BAKSA Csaba
Társelnökök: HÁMOR Tamás, MINDSZENTY Andrea, SÓREG Viktor, UNGER Zoltán

Főtitkár: CSERNY Tibor

Titkár: TÓTH Judit

Ellenőrző Bizottság elnök: HAAS János

Ellenőrző Bizottság tagjai: BOGNÁR László, SZTANÓ Orsolya

Fegyelmi és Etikai Bizottság elnök: KECSKEMÉTI Tibor

Választmányi tagok: BUDAI Tamás, CHIKÁN Géza, CSERNY Tibor, DEMÉNY Attila, DULAI Alfréd, FÖZY István, GALÁCZ András, HABLY Lilla, HÁMOR Tamás, HARTAI Éva, JOCHÁNE EDELÉNYI Emőke, KÁZMÉR Miklós, LEÉL-ŐSSY Szabolcs, M. TÓTH Tivadar, MINDSZENTY Andrea, PÁL MOLNÁR Elemér, PÁLFY József, PIROS Olga, RAUSIK Béla, SZEDERKÉNYI Tibor, TÓTH Álmos, TÖRÖK Ákos, UNGER Zoltán, WEISZBURG Tamás

Póttagok: KONRÁD Gyula, SZAKÁLL Sándor, KERCSMÁR Zsolt, MÁDLNÉ SZŐNYI Judit

MFT elnöki céljaim, megválasztásom esetén

Tisztelt Közgyűlés!

Felkérésemet követően sokat töprengtem, hogy elvállalhatom-e ezt a megtisztelő jelölést. Igen sok biztatást kaptam, ötleteket, tanácsokat arra vonatkozóan, hogy min kellene változtatni, miért rám esett a választás. Végül meggyőztem magamat, hogy elfogadom a kihívást és eleget teszek azon kollégák reményeinek, akik az én elnökségem esetén látnák biztosítva a Társulat jövőjének, szerepének megfelelő irányú alakulását.

Társulatunk tevékenységének fő csapásiránya „békeidőben” a földtan tudományának, azon belül is elsősorban a hazai földtannak művelése, az oktatásban, az ismeretterjesztésben, a szakmai irodalomban való reprezentatív megjelenítése és társulatunk tagjainak, vagy szélesebb értelemben véve a hazai geológus társadalomnak érdekképviselése. Ez utóbbinak és civil közösségünk működtetésének feltételeit azonban a megváltozott társadalmi és gazdasági körülmények között is mindenáron meg kell őrizni és alkalmazni azokat a formális és informális eszközöket, amelyek célhoz vezetnek.

Amennyiben megvizsgáljuk, — politikai attitűdök nélkül — az elmúlt húsz évben, a magyar földtan társadalmi elismertségének változásait, presztízsének alakulását, cinikusan fogalmazva „eredményeit”, a magyarországi bányászati iparág keretében betöltött szakmai státuszának radikális csökkenését, a tényleges szakmai munkának és nélkülözhetetlen szakértelemnek a hatósági munkából való bürokratikus száműzését, a felsőbb állami szervekből a bányászati és földtani szakemberek szinte teljes eltűnését, akkor nem kell különösebb belátás ahhoz, hogy felismerjük; — valami nagy baj van, amin változtatni szükséges.

Félreértés ne essék, az előző két ciklust teljesítő elnökség kiváló szakmai munkát végzett. Több, sikeres nemzetközi rendezvény, a Föld Éve programjainak példaszzerű lebonyolításán vagyunk túl. Amiről én beszélek, és programom részévé kívánom tenni, ezen már túlmutató, más megközelítést és valószínűleg más eszközöket is kívánó feladathalmaz, aminek megoldása évtizedek óta húzódozó deficitünk, és a tennivalók halogatása, vagy annak elmaradása a magyar geológus társadalomra, magára a földtani szakmára nézve végzetes lehet.

Nincs idő további hezitálásra és elvtelen megalkuvások beleenygató elfogadására, ígéretek gyűjtésére. A szakma a falhoz van szorítva. Nincs hátrább.

Mit tegyünk tehát, mi a lehetőségeink?

Mit adhatok én ehhez?

Mit ígérhetek?

Az eddigi tapasztalatok alapján lehetőségünk már nem sok maradt. A magyar társadalom, mint annyi másba, már egy sor kérdésbe belenyugodott, a problémák felismerésére is alkalmatlan, rezisztens, nem is érti a gondjainkat talán. Más a helyzet a szakma ún. hivatalos képviselőivel. Nekik tudniuk, ismerniük kell a fent felsorolt hiányokat és hibákat. Kettős frontot kell nyitnunk. Egyrésztől széles publicitást kell adni szakmánk társadalmi munkamegosztásban való nélkülözhetetlen részvételére. Ez hatalmas és nem „egy emberes” feladat. Másrésztől minden olyan hatósági engedélyeztetési eljárás, — úgymint földtani kutatási, bányászati, építési, környezetvédelmi, vízjogi, természetvédelmi stb. — részévé kell tenni az akkreditált földtani szakvéleményt.

Feladatok:

1. Marketing szemléletű vezetés, publicitás növelése, szakcsin PR munka, jó kapcsolat kiépítése a napi sajtóval.

2. Minden rokon szakmai szervezet személyes felkeresése, a közös érdekű tennivalók áttekintése és érdekszövetség, együttműködési megállapodások kötése. Egyetemekkel, más oktatási

intézményekkel jó kapcsolat ápolása, tehetséges fiatalok felkarolása.

3. Bányavállalatok és egyéb földtani vonatkozású vállalkozások vezetőinek megkeresése, szorosabb emberi és szakmai kapcsolatok kiépítése, földtani munkák igényének felkeltése, a társulat működését segítő szponzorálás bővítése.

4. További gyümölcsöző együttműködést kezdeményezünk az egyetemek, kutatóintézetek vezetőivel és földtani, bányászati szakembereivel, társulatunk munkájának a hagyományokhoz méltó tudományos színvonalának megőrzése és emelése érdekében.

5. Formális és informális csatornák igénybevételével az állami hivatalok, hatóságok kulcsberekével, vezetőivel személyes kapcsolatok kiépítése, hogy helyzetbe hozzuk magunkat annak érdekében, hogy közvetlenül is információt adhassunk át, hamis vagy tudatlan közvetítők kiiktatásával a döntések alapos előkészítéséért.

6. A Társulaton belül meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy nemzetközileg is elismert, akkreditált szakvéleményeket adhassanak arra kiképzett kollégáink a földtani kutatási tervek, zárójelentések, bányászati- és beruházási megvalósíthatósági tanulmányok készítése terén.

7. A jelenlegi alapokon és támogatóink megbecsülése mellett, a jó gazda gondosságával folytatott társulati gazdálkodás gyakorlatát folytatva, a megváltozott és mondjuk ki, hogy rosszabbodott mikroökonomiai körülmények közepette is meg kell őrizni a társulat pénzügyi és vagyoni egyensúlyát. Ehhez minden fellelhető szponzort bel- és külföldön fel kell kutatni. Támogatandó a bevétel is biztosító szakmai konferenciák rendezése. Minden pályázati forrást igénybe fogunk venni. Csökkennek már az idén a törvényi változások miatt az adók 1%-ából származó bevételek, ezért kénytelen leszek tagdíjrevíziót kezdeményezni, amelynek vezérlő elve nem az egyenlődsi, hanem egy önkéntes, jövedelemarányos terhelés kell, hogy legyen. Viszont munkanélküli tagtársainknak átmeneti tagdíjmentességet is adhatunk.

8. A szükséges anyagiak előteremtése és az érdekvédelmi feladathalmaz mellett nem feledkezünk meg természetesen a tudományos kutatómunka és a Földtani Közlöny kiadásának támogatásáról. Ebben számítok tudós kollégáimra, a társelnökök közreműködő segítségére. Saját tevékenységemet, évtizedes gyakorlatom okán inkább a menedzselési és érdekképviselési munkára fogom koncentrálni, az alapszabályban megfogalmazott kötelezettségeim messzemenő figyelembevételével.

9. Lelkiismereti és a legnemesebb feladataim egyikének tekintem, hogy a Társulat révén is elősegítsem a szép magyar földtani, szakmai nyelv művelését, ápolását, a felesleges idegen kifejezések elvtelen és szolgalelkű átvételének és terjesztésének korlátozását és megszüntetését. Ebben tradicionális kiadványunk, a Földtani Közlöny élenjáró szerepet vihet.

Végül, ismételtelen köszönöm azoknak a kollégáimnak és régi munkatársaimnak a jelölésem, akik esélyt és egyáltalán lehetőséget látnak bennem a Magyarhoni Földtani Társulat tradicionális értékeinek megóvása, gazdálkodásának stabilizálása, társadalmi elismertségének szélesítése és a magyar geológus társadalom érdekképviselésének megerősítése, presztízsének helyreállítása érdekében.

Céljaim világosak, eszközeim korlátozottak, de eltökéltségem szilárd a megfogalmazott feladatok véghezvitele érdekében.

Egyértelműen pozitív eredményt egyelőre nem, de lelkiismeretes és tisztességes munkát, kiszámíthatóságot, azt ígérhetek.

REMÉNYIK Sándort idézve:

„...Védd ezt a talpalatnyi telkedet,

Cserépkorsódat és tűzhelyedet,

Utolsó darab száraz kenyered!

De aztán foggal, tíz körömmel,

*Démoni dühvel és örült örömmel-
Ahogy lehet...*

Ahogy lehet...

Bízom benne, hogy az új, megválasztandó elnökség áldozatos munkája révén erősíteni fogja a magyar földtani szakma évszázados, megalapozott, de napjainkban kissé megtépázott tekintélyét.

Budapest, 2012. 03. 23.

Dr. BAKSA Csaba

Felhívás

Felhívás tagjainkhoz a Társulat önkéntes támogatása érdekében!

Tisztelt Társulati Tagok! Kedves Kollégák, Barátaim!

Legutóbbi közgyűlésünkön a gazdasági beszámolóból, az Ellenőrző Bizottság véleményéből és több hozzászólásból világossá vált mindenki számára, hogy a Társulat anyagi helyzete a pozitív mérleg ellenére nem tekinthető szilárdnak. Ennek több oka van. A legfontosabb, hogy jogi tagjaink, szponzoraink az általános gazdasági recesszió miatt további áldozatokat csak igen korlátozottan hozhatnak, vagy eddigi támogatásaik is veszélyben vannak. Tovább nehezíti a helyzetet, hogy a megfelelő tagdíjfizetési fegyelem ellenére, a külön bevételt jelentő, adók 1%-ából származó, évenkénti pénzeszközök is felére, harmadára fognak ettől az évtől csökkenni az egységes 16%-os adókulcs hatása miatt.

Úgy vélem, nem kell különösebben alátámasztanom, hogy egy szinte történelmi távlatok megélt, 164 éves egyesület további létét — szigorú gazdálkodás mellett is — nem rendelhetjük alá csupán a pillanatnyi gazdasági dekonjunktúrának. Ez a Társulat minden tagunknak, — mondhatni — szakmai családjá és ezért erkölcsi és egyéb felelősséggel is tartozik a továbbélésért, lehetőseégei és személyes elhivatottsága szerint.

A fentiekre és a korábban megfogalmazott elnökségi programra tekintettel, személyes kéréssel fordulok minden tagjához Társulatunknak. Kérésem mind a természetes személyekre, mind a jogi tagokra, támogatóinkra kiterjed.

A következő közgyűlésünkig az érvényes tagdíjainkat változtatlanul kell hagynunk, de kellő előkészítés után általános tagdíjrevíziót leszek kénytelen javasolni, amelynek alapja az önkéntes és jövedelemarányos tagdíjfizetési szabályozás kell, hogy legyen.

Ennek alapszabály szerinti elfogadtatásáig arra kérem állandó jövedelemmel rendelkező, tisztelt tagjainkat, hogy a jelenlegi tagdíjakat alapul véve saját elhatározásukból, lelkiismeretükre hagyatkozva emeljék meg az éves befizetéseiket, anélkül, hogy ez családi költségvetésüket a legcsekélyebb mértékben is megterhelné.

Tiszteleti tagjainknak, akiknek ezúton is köszönjük a Társulatunkért eddig tett elvéülhetetlen érdemeit, alapszabály szerint nem kell tagdíjat fizetniük. Azonban még aktív és jövedelemmel rendelkező tiszteleti tag kollégáink önkéntes alapon, — átmeneti időre — támogatásukkal nehéz időkben segíthetik a Társulat anyagi biztonságát. Ez olyan erkölcsi alapról tenne tanúbizonyságot, amely még inkább megerősíti az őket megillető, megkülönböztetett tiszteletet.

Szeretném emlékeztetni tagjainkat arra a Társulat első kilencven évében bevett gyakorlatra, amikor számos, sokszor nem is a földtani szakmát gyakorló pártoló tag, a tagdíjakat messze meghaladó mértékű éves támogatásokkal segítette anyagi helyzetünk jobbítását, tevékenységünk előmozdítását.

A magam részéről, bár nyugdíjas korú vagyok, de állandó jövedelemmel rendelkezem, Társulatunknak az alaptagdíj ötszörösét fogom évente mindaddig befizetni, ameddig az új tagdíjfizetési rendet a Közgyűlés el nem fogadja.

Kedves Kollégák!

Jelen leveletem ne vegyék esetleges pánikra okot adó, kétségbeesett felhívásnak. Annál inkább az előrelátó, felelősségteljes vezetői tervezés részének, amely Társulatunk nehéz időkben is megbízható működését hívatott elősegíteni.

Bankszámlaszámunk: K&H Bank 10200830-32310171, kérésre sárga csekket küldünk!

Megértéseketek és lelkiismeretes hozzáállásotokat kérve, baráti üdvözlettel kívánok: Jó szerencsét!

Budapest, 2012. április 27.

Dr. BAKSA Csaba

Személyi hírek

Örömmel tudatjuk, hogy a Magyar Tudományos Akadémia 183. Közgyűlésén BÁRDOSSY György tagtársunk, az MTA rendes tagja vehette át az Akadémiai Aranyérmét. BÁRDOSSY György akadémikus alkotó módon műveli ma is a geológia tudományának különböző ágait, a határterületeit is beleértve. Nevével mindenekelőtt a bauxit földtani vonatkozású kérdéseinek vizsgálata fonódott össze.

JÁMBOR Áron tagtársunk az MTA doktora Akadémiai Díjat vehetett át. Az utolsó tizenhárom millió év földtanának kiemelkedő hazai kutatójaként elért tudományos eredményeiért kapott elismerést.

Gyász hírek

Fájdalommal tudatjuk, hogy örökre eltávozott Dr. SZILI György (1944–2011), Dr. GINTER-GONDOZÓ György (1932–2011) és Dr. MÁTYÁS Ernő (1935–2012) tagtársunk.

Emlékük szívünkben és munkáinkban tovább él!

Könyvismertetés

CSIFFÁRY Gergely: Egercsehi bányászkönyv — Az egercsehi szénbányászat történetének dokumentumai

2012. januárjában jelent meg CSIFFÁRY Gergelynek, a történelemtudomány kandidátusának, a Heves Megyei Levéltár főlevéltárosának 732 oldalas könyve.

A könyvet a 2006-ban megalakított Egercsehi Bányász Baráti Kör adta ki és érdeme a szerzőnek, hogy a könyvben megjelenített a kör létrejötte, célkitűzése, valamint érdekességek a kör hagyományörző tevékenységéről és az elért eredményekről.

Az ajánlását NAGY Lajos, az Országos Magyar Bányászati és Kohászati Egyesület elnöke írta.

A könyvbemutató 2012. január 26-án volt az egeri Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtárban, ahol a nagyszámú megjelentet — köztük számos, korábban Egercsehiben dolgozó bányászt — KÁRPÁTINÉ ÉZSIÁS Edit, a könyvtár vezetője üdvözölte. Ezután BALOGH András, az egeri Gárdonyi Géza színház tagja SIK Sándor 1912-ben Selmezbányán írt „A bánya” c. verséből olvasott fel részleteket. Az est háziasszonya, CHÁSZÁRNÉ SIMON Alice bemutatta a könyvet. Ezt követően a szerző beszámolt a kutatásairól, a válogatás módszereiről, a forráshiány miatti gondokról. SIMON Sándor, a kör elnöke — egyben a felelős kiadó — szöveg a könyvkia-

dás körüli gondokról, különös tekintettel arra, hogy a Heves Megyei Levéltárral közösen tervezett kiadást pályázati forrásokból nem lehetett biztosítani, így a kiadást kizárólag a kör finanszírozta, ami óriási lelki terhet jelentett a kör elnökének.

A könyv felépítése:

- Barnakőszén-lelőhelyek és bányák Heves megyében.
- A bányalétesítéstől az I. világháborúig (1904–1914)
- Az I. világháború és a forradalmak kora (1914–1920)
- A Horthy korszak (1920–1944)
- A II. világháború utáni újjáépítés évei (1945–1948)
- Az erőltetett iparosítás évei (1949–1956)
- A Kádár korszak (1957–1988)
- A bánya bezárása (1989–1990)
- Adattár

A kiadvány a Garamond Kiadványszerkesztő és dekorstúdióban készült, a nyomdai munka az Alföldi Nyomda dolgozóinak munkáját dicséri.

A könyv megrendelhető SIMON Sándornál (3300 Eger, Szálloda út 4., Tel.: 36-315403 vagy 06-30-5429967) 3000 Ft + postaköltség áron.

HORN János

Schweitzer Ferenc (szerk.): *Katasztrófák tanulságai — Stratégiai jellegű természetföldrajzi kutatások*

A napokban jelent meg a SCHWEITZER Ferenc, az MTA doktora, tudományos tanácsadó (MTA FKI) által szerkesztett „Katasztrófák tanulságai / Stratégiai jellegű természetföldrajzi kutatások” c. 195 oldalas könyv, amely a Magyar Tudományos Akadémia Földrajztudományi Kutató Intézet Elmélet–Módszer–Gyakorlat c. sorozatának 67. kötete.

A könyv az alábbi fő fejezeteket tartalmazza:

- Döntési kényszer a hazai árvízvédelemben (SCHWEITZER F., NAGY I.)
- Cianid- és nehézfém szennyezés a Tisza vízgyűjtőjén (SCHWEITZER F., SZEBERÉNYI J.)
- Magyarországi vörös-iszaptározók mint potenciális környezeti veszélyforrások (SCHWEITZER F., VICZIÁN I.)
- Felszínmozgások folyamatok a Duna Gönyű–Mohács közötti magasparti szakaszain (BALOGH J., SCHWEITZER F.)
- A talajpusztulás mint potenciális katasztrófaforrás (JAKAB G., SZALAI Z., BALOGH J.)
- Villámárvizek: a kis vízfolyások hirtelen áradásának problémái (CZIGÁNY SZ., FÁBIÁN SZ. Á., PIRKHOFFER E., VARGA G.)
- A földrengések elleni védekezés stratégiája (TÓTH L., MÓNUS P., GYÓRI E., ZSIROS T.)
- Földtani veszélyforrások (OSZVALD T.)
- Irodalom

A kiváló minőségben elkészült — számos színes fényképet is tartalmazó — könyv az MTA Földrajztudományi Kutató Intézetben (Budapest, Budaörsi u. 45.) vásárolható meg 3200 Ft-os áron.

HORN János

FÖLDVÁRI, Mária: *Handbook of thermogravimetric system of minerals and its use in geological practice*

Occasional Papers of the Geological Institute of Hungary, vol. 213. Budapest, 2011. 180 p.

A Magyar Állami Földtani Intézet Alkalmi kiadványai sorozatában értékes, új munka jelent meg az ásványok termoanalitikai vizsgálatáról. A szerző FÖLDVÁRI Mária, aki szakmai pályafutásának egészét az intézet termikus laboratóriumában töltötte, illetve

töltötte ma is, és aki ebben a könyvben tevékenységének legfontosabb tapasztalatait foglalta össze. A könyv előzménye, hogy maga a Szerző már 1986-ban megjelentetett egy hasonló tárgyú munkát a MÁFI Módszertani Közlemények sorozatában (9. kötet), előtte pedig hosszú ideig édesanyja, FÖLDVÁRINÉ VOGL Mária (1958) hasonló tárgyú művét használták, mint alapvető kézikönyvet.

A mű két részre tagolódik: az első, rövidebb rész a termikus vizsgálati módszereket tárgyalja, a második, a fő rész, mint egy határozó atlasz ásványrendszertani sorrendben tárgyalja az egyes ásványok termikus görbéit. Az adatközlő részt rendkívül gazdag, 1195 tételt tartalmazó irodalomjegyzék, valamint ásvány- és kőzet-nevémutató egészíti ki.

A módszertani részben magával a műszerrel és a mérési eljárásokkal csak egészen érintőlegesen foglalkozik, de megemlíti néhány alapvető kiértékelési eljárást. Ilyenek a sztöchiometrikus tényező felhasználása a mennyiségi meghatározásban, a TG-görbék második deriváltja, a felszabaduló gázok elemzése, valamint a bomlási hőmérséklet korrigálása a minta mennyisége szerint, aminek a későbbiekben fontos alkalmazásait mutatja be. Az egész életműnek és ennek a munkának is egyik legértékesebb része annak rendszeres tárgyalása, hogy a víznek az ásványok szerkezetében milyen kötési módjai vannak. Tulajdonképpen az ezzel kapcsolatos megállapításait összegző cikkére kapta meg már FÖLDVÁRI Mária korábban a Magyarhoni Földtani Társulat Vendl Mária-emlékermét (1997). Fontos kísérleti adatokat összegez arra nézve is, hogy a kationok elektronegativitása és a szerkezet bonyolultsága hogyan függ össze a termikus bomlási hőmérséklettel.

A rendszeres rész túlnyomórészt saját mérések alapján 114 ásványfajta termoanalitikai görbéjét mutatja be. Ehhez ennek a résznek a bevezetője szerint mintegy 29+6=35 ezer saját mérés áll rendelkezésére, és nem mellékes, hogy mindezek hozzáférhető, rendezett adatbázisban. A mérési görbéket mindenhol szabványosított, összehasonlítható módon közli, megadja az észlelt reakciók magyarázatát, az abból számolható sztöchiometriai faktort, valamint a mennyiségi meghatározásra is példát ad az ábráról leolvasható konkrét adatokkal.

Az egyes ásványcsoportok és ásványfajok tárgyalása a látszólag száraz, szabványosított tárgyalásmód mellett is számos érdekes földtani alkalmazást, fontos kritikai értékelésen alapuló ásványtani következtetést tartalmaz. Ezek közül az alábbiakban emelek ki néhányat:

Oxidok. A kovaváltozatok között a víztartalom speciális példái a „nedves” és „száraz” opálváltozatok. Egy hatalmas mennyiségű irodalmi adatot feldolgozó, kis külön tanulmánynak beillik a ferrihidritnek szentelt 2 és fél oldal, amely már átvezet az oxid-hidroxidok és hidroxidok felé. Az itt tárgyalt bauxit-, Fe- és Mn-ásványok jellegzetes magyar nyersanyagokhoz kötődnek, és fontos hazai kutatások fűződtek hozzájuk (pl. mennyiségi elemzési módszerek, a goethit Al-tartalma).

Szilikátok. Természetszerűleg a legterjedelmesebb a rétegszilikátokat, ezen belül az agyagásványokat tárgyaló rész. A kaolincsoport tárgyalt problémái közül a kristályossági fok meghatározása és a rendezetlen formák víztartalma emelkednek ki. A hidroxil-leadás korrigált hőmérséklete segítségével a kaolinitek különféle genetikai típusai különböztethetők meg. A szemkitt-csoporttal kapcsolatos nagy tapasztalatot a régebbi, valamint a most is folyó, a Kárpát-medence egészére kiterjedő bentonit-vizsgálatok is nagymértékben elősegítették. Így kerültek elő jellegzetes hazai típusok, mint a vasban gazdag beidellit a bazalt-bentonitból, valamint a bázisos vulkáni kőzetekben talált vasdús zaponit (ami tulajdonképpen a régebben „mauritzit” néven leírt változatnak felel meg). Külön rész foglalkozik az ún. „abnormális” mont-

morillonitokkal, és magyarázza ezek kétfokozatú hidroxil-vesztését. A csillám-agyagásványok tárgyalása az ásványnevek és a kémiai összetételek vonatkozásában nem veszi figyelembe az IMA Nevezéktani Bizottságának ma érvényes ajánlásait (RIEDER et al. 1998). Az eltérés valószínűleg abból adódik, hogy a termikus módszer természetesen elsősorban a víztartalomra és az OH-csoport kötéseire van tekintettel, míg az ajánlások definíciói a többi kémiai komponensen, elsősorban a rétegtöltés és a káliumtartalom nagyságán alapulnak. Ezek összefüggése a víztartalommal viszont csak részben ismert, illetve az több tényezőtől is függhet. Ettől függetlenül biztosan helytelen az a bizonyára máshonnan átvett felosztás, amely a glaukonitot és szeladonitot a di-trioktaéderecs csoportba sorolja (T5.1.2. táblázat), mert azok egyszerűen dioktaéderecs. A kevert szerkezetű agyagásványok között hazai lelőhelyről (Velencei-hg.) először közöl adatokat a tusoditról.

A másik termikusan jól vizsgálható csoport a zeolitok csoportja. Nagy irodalmi tájékozottsággal és saját mérések alapján a zeolitoknak széles körét tudja bemutatni. Itt kiemelendők azok a vizsgálatok, amelyek a bazaltok üregeiben levő ásványtársulásoknak (nátrólit, gonnardit, phillipsit) és a riolittufa elváltozási termékeinek (mordenit, heulandit, klinoptilolit) a termikus megkülönböztetésére irányultak.

A karbonátok között értékesek azok a tapasztalatok, amelyek olyan közönséges ásványok rendezetlen szerkezetű változataira vonatkoznak, mint a kalcit és a dolomit. Ezek elsősorban fiatal üledékekben fordulnak elő. Édesvízi mészkövek képződési hőmérsékletére is utalhat a kalcit pontosan meghatározott korrigált bomlási hőmérséklete. A vastartalmú karbonátásványok közül a mennyiségi határozás speciális nehézségekbe ütközhet a sziderit esetében, de egyes karbonátokban az egyes kationok arányainak meghatározása is lehetséges (pl. reális összetételű ankerit, vasas dolomit).

A termikus vízvesztési reakciók sorozatának értelmezését kínálja a víztartalmú szulfátok vizsgálata. Ezekből az ásványokból nagyszámú görbét találunk a könyvben, szinte mindegyiket hazai anyagokon végzett saját vizsgálat alapján. Sok Magyarországon ritka, vagy először leírt ásványfaj saját vizsgálati eredménye is bekerült a gyűjteménybe, mert FÖLDVÁRI Mária ezek leírásában rendszeresen részt vett (pl. Fe-axinit, kaňkit, másodlagos foszfát- és szulfátásványok).

A földtani kutatás nagy hasznát veheti néhány olyan természetes anyag termikus vizsgálatának, amelyek nem minősülnek ásványoknak. Ilyen a kőszén szénülési fokának, a perlitok víztartalmának, természetes üvegek gázleadásának meghatározása. A szerző a földtani alkalmazások között rámutat, hogy jelentős nyersanyagok, mint pl. a bauxit pontos mennyiségi fáziselemzése végezhető el, ha a termikus elemzést a röntgendiffrakciós vizsgálati eredményeivel hasonlítjuk és hangoljuk össze.

A kísérleti és irodalmi adatok összefoglalása és közreadása a szokásosnál is gondosabb szerkesztési munkát igényelt. El lehet mondani, hogy egy-két apróságtól eltekintve ezt sikerült is megvalósítani, ami elsősorban a szerző és a szerkesztők, PIROS Olga és SIMONYI Dezső jól összehangolt közös munkáját dicséri. A

szövegek stílusa tömör, szinte vázlatos. Látszik, hogy a szerző hatalmas ismeretanyagot akart közreadni, sokszor szinte csak jelzésszerűen érintve egy-egy témát. Az angol nyelv érthető, csak néhány közetnév és egyéb szakkifejezés helyes használata lehet kérdéses. A Magyar Állami Földtani Intézet vezetőségét dicséri, hogy felismerte a munka jelentőségét, és vállalta a könyv kiadását.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy a könyv egy odaadó és pontos munkával eltöltött élet egyik nagy eredménye, amelynek páráját a termikus analízis terén külföldön is csak régebben, és akkor is csak kevésbé alapos színvonalon találhattuk meg. Olyan, mint egy kristályrács, amely mindenhol egyformán rendezett, bármely irányból tekintjük is, jól áttekinthető rácscsíkok sorát mutatja.

VICZIÁN István

DOBOS I., SCHAUER GY., KELE S.: A Dunántúli-középhegység északkeleti szárnyán kialakult karsztos hévízrendszer nyomelem adottságai

A szerzői hármas — lényegében saját kiadásában — megjelent A Dunántúli-középhegység északkeleti szárnyán kialakult karsztos hévízrendszer nyomelem-adottságai, című nagyon tetszetős, színvonalas kivitelezésű füzet. Ebben a Komáromtól, végig a Duna mentén, a folyó bal partjára is áthúzódóan (Vác, Göd, Városliget, Paskál malom) délen a Csepeli strandfürdőnél végződő terület, 29 db természetes karsztforrása, illetve termálvizet feltáró mélyfúrásai vizeinek nyomelem-vizsgálatai eredményeiről számoltak be.

Munkájuk a karsztvízrendszer új oldalról való megismerését jelenti.

Dolgozatukban ismertetik a terület földtani felépítését, ennek tektonikai-üledékképződési fejlődéstörténetét, a karsztvízrendszer kialakulását és időbeli változásait is. Gondosan, egyenként jellemezték a megmintázott források, kutak földtani-hidrogeológiai környezetét és a mintavétel módját. Jól áttekinthető táblázaton adják meg a megmintázott források, kutak leglényegesebb vízföldtani paramétereit.

Mint ez elvárható, az egyes vízmintákból rendszeresen ugyanazt a 22 db nyomelemet (Li, B, Al, V, Cr, Mn, Ni, Cu, Zn, As, Se, Rb, Sr, Mo, Cs, Ba, W, Pb, U, F, F, Br, J) határoztatták meg. Az elemzési adatokat nem csak területegységenként, hanem a nagytektonikai kép, az elmúlt néhány száz év földrengés adatai, továbbá néhány jellemző elem egymáshoz, illetve a vízben lévő összes oldott anyag mennyiségéhez való viszonylatában értékelték. Ehhez szemléletes korrelációs diagrammokat, továbbá százalékos eloszlási ábrákat készítettek, amelyek mondanivalójukat könnyen érthetővé teszik.

A dolgozatot egyoldalas angol rezümé, mintegy 100 tételes irodalomjegyzék és 16 db — a legmutatósabb vízlelőhelyeket bemutató — nagyon szép fénykép teszi teljessé.

Reméljük, hogy a délnyugat-bükki (SCHAUER 2011) és a mostani (Dunántúli-középhegység ÉK-i területén található) hév- és langyos karsztvizek nyomelemvizsgálata után további, hegysegeink karsztvízrendszereinek elemzésére, értékelésére is sort fognak keríteni.

JÁMBOR Áron